

Innst. S. nr. 222

(2001-2002)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Åsa Elvik, Rolf Reikvam og Ingvild Vaggen Malvik om innføring av Teknologivtalene

Dokument nr. 8:103 (2001-2002)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide forslag til endring av konsesjonsvilkårene for norske og utenlandske selskaper som innfører intensjonene bak de tidligere Teknologivtalene, og komme tilbake til Stortinget med dette i meldings form i løpet av 2002.
2. Stortinget ber Regjeringen inkludere forsknings- og utviklingsavtaler mellom oljeselskaper, norske forskningsinstitutt og høyere læresteder, og norske leverandørbedrifter som en del av konsesjonsgrunnlaget.
3. Stortinget ber Regjeringen inkludere investeringer i kompetanseutvikling og læring som en del av konsesjonsgrunnlaget.
4. Stortinget ber Regjeringen inkludere forskning innen humaniora og samfunnsvitenskapelige fag som en del av konsesjonsgrunnlaget.
5. Stortinget ber Regjeringen prioritere forskning og kompetanse innenfor helse, miljø, sikkerhet og bedre ressursutnyttelse som spesielt viktige for utformingen av konsesjonsgrunnlaget.
6. Stortinget ber Regjeringen bruke Norges forskningsråd til å finne egnede måter å kvalitetskontrollere omfang og innhold i de avtalene som oljeselskaper og norske forskningsmiljøer etablerer under de nye konsesjonsvilkårene og å finne en høvelig form for rapportering til Olje- og energidepartementet."

Forslagsstillerne viser til at utvikling av norsk petroleumsrelatert kompetanse har vært grunnsteinen i utviklingen av den norske leverandørindustrien og vår

forhandlingsstyrke i forhold til olje og gass. Teknologivtaleverket sto her sentralt, avtaler der utenlandske oljeselskaper finansierte norsk forskning og gjennomførte teknologisk samarbeid med norske forskningsmiljøer og leverandører som grunnlag for konsesjons-tildeling på norsk sokkel. Teknologivtalene har etter forslagsstillerens mening vært en av de mest vellykkede og omfattende teknologipolitiske initiativer som er gjort i Norge. Ved innføringen av EØS-avtalen opphørte Teknologivtalene med den begrunnelse at de ikke inkluderte norske oljeselskaper og derfor representerte en diskriminering av utenlandske selskaper.

Etablering av en konsesjonsordning der et teknologivtaleverk inkluderer norske oljeselskaper på lik linje med utenlandske, er derfor intensjonen bak forslaget i dokumentet.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Ine Marie Eriksen, Jan Olav Olsen, Raymond Robertsen og Søren Fredrik Voie, fra Arbeiderpartiet, Vidar Bjørnstad, Eva M. Nielsen og Karita Bekkemellem Orheim, fra Fremskrittspartiet, Ursula Eyje og Arne Sortevik, fra Sosialistisk Venstreparti, Lena Jensen og lederen Rolf Reikvam, fra Kristelig Folkeparti, Arne Lyngstad og Elsa Skarbøvik, fra Senterpartiet, Rune J. Skjælaaen, fra Venstre, Trine Skei Grande, og representanten Jan Simonsen, har merket seg de kommentarer fra ulike instanser som etter anmodning fra komiteen er kommet til forslaget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og representanten Simonsen, har registrert at LO og Universitets- og høgskolerådet har stilt seg positiv til forslaget uten å ta stilling til mulighet for praktisk gjennomføring i lys av gjeldende internasjonalt regelverk. Norges forskningsråd har påpekt at en gjeninnføring av Teknologiavtaler neppe vil være formålstjenlig i dagens situasjon. Flertallet har videre merket seg at Oljeindustriens Landsforening, Norsk Hydro og NHO alle avviser innføring av Teknologiavtaler. Kopi av brev fra OLF datert 16. mai 2002 vedlegges.

Flertallet har endelig merket seg det svar som Olje- og energidepartementet i samråd med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har gitt; der forslaget avvises både med henvisning til EØS-avtalen og som tiltak for å bedre konkurransekraft og verdiskaping i olje- og gassklyngen. Også kopi av dette brevet datert 27. mai 2002 vedlegges.

Flertallet ser også at ordningen med Teknologiavtaler nok har hatt stor betydning i arbeidet med å bygge opp norsk petroleumsteknologisk kompetanse.

Dagens situasjon er vesentlig forskjellig; norsk leverandørindustri er etablert og basert på internasjonalt anerkjent og konkurransedyktig kompetanse på et internasjonalt marked. Norsk kontinentalsokkel antas imidlertid å ha nådd en modenhet som gjør at størrelsen på fremtidige funn nok vil bli mindre enn før. Derfor er også de store selskapenes interesse for norsk sokkel ikke like stor som tidligere.

For utviklingen videre er det viktig at forholdene legges til rette slik at alle aktører på norsk sokkel finner det interessant å satse på FoU i Norge; da må rammebetingelsene fremstå som interessante i forhold til hva som tilbys i andre land Norge konkurrerer med.

Flertallet viser spesielt til omtalen av OG21 (Olje- og gass i det 21. århundre) i brevet fra OED; et permanent samarbeid mellom OED, Norges forskningsråd og olje- og gassnæringen for en bred nasjonal strategi for teknologi og forskning. OG21 skal sikre en mer effektiv og helhetlig FoU-innsats. Det fremgår av brevet at den nasjonale strategien snart vil være klart til presentasjon.

Med særlig henvisning til OG21 anser ikke flertallet at forslaget om innføring av ulike typer teknologiavtaler som forslagsstillerne tar til orde for gjennom seks ulike forslag som egnede virkemidler og vil derfor ikke anbefale forslagene.

Flertallet understreker likevel betydningen av satsing på FoU for å videreutvikle norsk fagkompetanse innenfor petroleumsvirksomhet og andre viktige næringsområder som har eller kan få nasjonal betydning. Flertallet understreker betydningen av å legge forholdene til rette for økt satsing på FoU opp mot og forbi OECD-landenes gjennomsnittsnivå i ressursbruk på dette feltet.

Flertallet forutsetter at Regjeringen følger dette opp.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til vedlagte

brev fra Olje- og energidepartementet datert 27. mai 2002 der statsråden viser til bakgrunnen for at FoU-avtalene i sin tid ble inngått. Fra og med konsesjonsrunde 14 i 1993 gikk en bort fra ordningen med å pålegge rettighetshaverne å inngå FoU-avtaler og Goodwillavtaler som vilkår for tildeling av utvinnings-tillatelser. Grunnen var dels at vilkåret var oppnådd, dels som følge av EØS-avtalens ikrafttredelse. Disse medlemmer merker seg departementets vurdering at forslaget ikke vil kunne gjennomføres av formelle grunner. Disse medlemmer merker seg også det nære samarbeidet som er etablert mellom Olje- og energidepartementet, Norges forskningsråd og olje- og gassnæringen gjennom OG21 (olje og gass i det 21. århundre).

Disse medlemmer er enig med departementet i at EØS-avtalens hovedprinsipp om ikke-diskriminering på grunn av nasjonalitet vil være til hinder for å gjennomføre forslaget framsatt i dokumentet, samt at det reelt sett heller ikke er hensiktsmessig eller ønskelig å gjeninnføre inngåelse av FoU-avtaler som vilkår for tildeling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter intensjonen fra forslagsstillerne om å styrke petroleumsrelatert forskning og utvikling. Disse medlemmer viser til at den totale innsatsen innen dette området er lav sett i lys av de utfordringene norsk petroleumsnæring står overfor.

Disse medlemmer viser samtidig til Budsjett-innst. S. nr.12 (2001-2002), hvor en samlet komité understreket målsettingen om at norsk forskningsinnsats generelt må trappes opp til minst gjennomsnittlig OECD-nivå innen 2005. Her må både offentlig og privat finansiering styrkes for å nå dette målet.

Når det gjelder forslaget i dokumentet, mener disse medlemmer at det ut fra formelle eller faktiske forhold ikke er ønskelig og hensiktsmessig å gjeninnføre FoU-avtaler som konsesjonsvilkår ved tildeling av utvinningstillatelser.

Vedrørende den formelle hindringen viser disse medlemmer til departementets vurderinger om at slike vilkår vil være uforenlig med Norges forpliktelser under EØS-avtalen.

Disse medlemmer er enige i at Teknologiavtalene spilte en viktig rolle i å bygge opp kompetansen på dette området i norsk petroleumsssektor. Disse medlemmer mener imidlertid at situasjonen også har endret seg, slik at FoU-avtaler ikke lenger vil være et egnet virkemiddel. Det ene går på konkurransesituasjonen med hensyn til å sikre interesse for oppdrag på norsk sokkel og at rammebetingelsene ikke må innebære ekstra krav knyttet til utvinningstillatelser. Det andre er at FoU i tilknytning til den enkelte tillatelse ikke vil kunne dekke de behov man har i dag for teknologiske nyvinninger på området og at mer generelle kompetanseoppbyggende programmer er nødvendig.

Disse medlemmer viser her til det permanente samarbeidet mellom Olje- og energidepartementet, Norges forskningsråd og olje- og gassnæringen for en bred nasjonal strategi for teknologi og forskning, hvor en skal sikre en mer effektiv og helhetlig FoU-innsats

for å oppnå den nødvendige kompetansehevingen i norsk petroleumsindustri.

Disse medlemmer mener det er viktig å se på incentivene bransjen har i dag og hvordan man kan sette inn ytterligere stimulanser for å bedre situasjonen.

Disse medlemmer viser til at Olje- og energidepartementet varsler at problemstillingen vil bli berørt i den kommende stortingsmeldingen om olje- og gassvirksomheten.

Disse medlemmer vil i den forbindelse at departementet vurderer tiltak for å styrke forsknings- og utviklingsinnsatsen innenfor petroleumssektoren.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen viser til at evalueringen av Norges forskningsråd er gjennomført og at denne snart vil bli fremlagt til politisk behandling. Dette gir anledning til en bred gjennomgang av nasjonal forskningsstrategi.

Disse medlemmer peker på at en gjennomgang av strategien for FoU i Norge også bør omfatte spørsmål om skattemessige tiltak knyttet til næringslivets innsats innenfor FoU, samt bruk av avkastning på statens oljeformue i utlandet med tanke på kjøp av varer og tjenester til norske forsknings- og utdanningsinstitusjoner. Dette bør gjøres uavhengig av en kommende evaluering av Norges forskningsråd.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om forhold knyttet til nasjonal forskningsstrategi; bruk av skattemessige tiltak for å motivere næringsliv til satsing på FoU, og bruk av avkastning på oljeformuen til kjøp av varer og tjenester fra utlandet til norske forsknings- og undervisningsinstitusjoner."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener at utviklingen av den norske oljenæringa i all hovedsak har vært knyttet til utvikling av norsk kompetanse rundt store funn. Norsk petroleumskompetanse, med utgangspunkt i de erfaringer som er gjort i løpet av over 30 år og det allment høye faglige nivået, burde ha muligheten til å hevde seg i verdensklasse. Undersøkelser viser imidlertid at dette ikke er tilfellet. Eksportandelen fra den norske leverandørvirksomheten er gjennomgående liten.

I tillegg registrerer disse medlemmer at en stadig større andel av de gjenværende petroleumsressursene, spesielt i Norge, men også i resten av verden, befinner seg i dag i små felter. Denne endringen i rammeforholdene setter krav om nye former for kompetanse og teknologi, ikke minst til hvilken type forskning man skal satse på fremover for å videreutvikle og styrke den allerede eksisterende omfattende norske petroleumskompetansen.

Disse medlemmer finner derfor to grunnleggende forhold som peker mot at norsk forskning og kompetanse må økes i petroleumssektoren: Liten

anvendelse av norsk kompetanse i utlandet, samt en strukturendring i ressursgrunnlaget.

Disse medlemmer mener at det i en periode hvor mindre felt blir stadig viktigere i flere og flere land, er det viktig at norsk næringsliv fortsatt kan være ledende, gjennom å videreutvikle tradisjonen med spisskompetanse, forskning og utvikling. Disse medlemmer mener derfor at behovet for kompetanse og forskning med andre ord ikke er mindre enn før, men annerledes. Ikke minst ligger det en langsiktig egenverdi også hos oljeselskapene i å utvikle kunnskap som utnytter gjenværende og fremtidige ressurser bedre.

Disse medlemmer vil derfor peke på at det derfor er et behov for økt og mer spesialisert petroleumsrelatert forskning i Norge. Men etter at oljeselskapene ikke lenger fikk krav om forskning som en del av konsesjonsvilkårene, har utviklingen i forskning vært svak. Siden 1993, da Teknologivtalene ble avsluttet, har oljeselskapene halvert sin forskning i den norske instituttsektoren fra 340 mill. kroner til 170 mill. kroner årlig. Siden 1995 har egenutført forskning i oljeselskapene som andel av totalen gått noe ned fra 8,4 til 8,2 pst. (Det norske forsknings- og innovasjonssystemet - statistikk og indikatorer, 2001, s. 54 og s. 58).

Disse medlemmer vil påpeke at utvinningstillatelse på norsk sokkel i dag i all hovedsak er knyttet til søkerens *interne* kompetanse og finansielle kapasitet (forskrift til lov om petroleumsvirksomhet, kap. 3 § 10 a, b, c), og ikke til vilkår om f.eks. søkerens bidrag til utvikling av relevant petroleumskompetanse for norske forhold. Det er derfor et behov for, innenfor de rammer som internasjonalt regelverk setter, å i større grad knytte konsesjonstillatelser til investeringer i forskning og kompetanse i en eller annen form.

Disse medlemmer registrerer at EØS-avtalen setter de viktigste begrensningene på utformingen av slike regler. EØS-avtalen setter krav om ikke-diskriminering av bedrifter fra ulike nasjonaliteter, samt at forskning ikke kan pålegges utført i norske institutter og bedrifter. Samtidig mener Regjeringen at krav om forskning i hovedsak ikke kan knyttes til andre felter enn de det søkes konsesjon for. På denne bakgrunnen bør det derfor utformes forskrifter som kan stimulere til økt forskning og kompetanseutvikling, utformet som anbefalinger fremfor *krav* til oljeselskapene, og som samtidig ikke favoriserer norske leverandører og oljeselskaper.

Disse medlemmer vil peke på det store potensialet som ligger i å finne fram til teknologi som gjør det mulig å utvinne mer olje og gass fra hvert prosjekt. Muligheten til bedre ressursutnyttelse, som igjen genererer økte inntekter, tilsier etter disse medlemmers oppfatning at en økt innsats innen petroleumsrelatert forskning vil være svært lønnsomt for staten. Det vil derfor være i statens interesse å øke også sin FoU-innsats innen olje og gass feltet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"1. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte

at planer om teknologisk forskning eller utvikling spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.

2. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift om lov til petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om petroleumrelatert kompetanseoppbygging for personer bosatte i Norge og relevant for norsk sokkel skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
3. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift om lov til petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om teknologisk samarbeid mellom utbyggere, bedrifter og forskningsmiljøer med særskilt kjennskap til norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
4. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planlagt samfunnsvitenskapelig forskning eller utvikling spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
5. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om investeringer i helse, miljø og sikkerhet og bedre ressursutnyttelse spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
6. Stortinget ber Regjeringen om å bruke Norges forskningsråd til å finne egnede måter å kvalitetskontrollere omfang og innhold i den petroleumrelaterte forskningen og kompetanseoppbyggingen som gjennomføres i Norge, og å finne en høvelig form for rapportering til olje- og energiministeren."

Komiteen fremmer dette forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om olje- og gassvirksomheten vurdere tiltak for å styrke forsknings- og utviklingsinnsatsen innenfor petroleumssektoren."

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet og representanten Simonsen:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om forhold knyttet til nasjonal forskningsstrategi; bruk av skattemessige tiltak for å motivere næringsliv til satsing på FoU, og bruk av avkastning på oljeformuen til kjøp av varer og tjenester fra utlandet til norske forsknings- og undervisningsinstitusjoner.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet:

Forslag 2

1. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om teknologisk forskning eller utvikling spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
2. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift om lov til petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om petroleumrelatert kompetanseoppbygging for personer bosatte i Norge og relevant for norsk sokkel skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
3. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift om lov til petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om teknologisk samarbeid mellom utbyggere, bedrifter og forskningsmiljøer med særskilt kjennskap til norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
4. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planlagt samfunnsvitenskapelig forskning eller utvikling spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
5. Stortinget ber Regjeringen om å endre Forskrift til lov om petroleumsvirksomhet § 3 på en slik måte at planer om investeringer i helse, miljø og sikkerhet og bedre ressursutnyttelse spesielt relevant for norske forhold skal tilgodekomme selskaper som søker konsesjon på norsk sokkel.
6. Stortinget ber Regjeringen om å bruke Norges forskningsråd til å finne egnede måter å kvalitetskontrollere omfang og innhold i den petroleumrelaterte forskningen og kompetanseoppbyggingen som gjennomføres i Norge, og å finne en høvelig form for rapportering til olje- og energiministeren.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med den varslede stortingsmeldingen om olje- og gassvirksomheten vurdere tiltak for å styrke forsknings- og utviklingsinnsatsen innenfor petroleumssektoren.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 6. juni 2002

Rolf Reikvam
leder

Arne Sortevik
ordfører

Karita Bekkemellem Orheim
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra Olje- og energidepartementet v/statsråden til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 27. mai 2002****Vedr. Dokument nr 8:103 om innføring av teknologiavtalene***Innledning*

Jeg viser til brev 25. april 2002 fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, hvor dokument nr 8:103 (2001-2002) fra stortingsrepresentantene Øystein Djupedal, Åsa Elvik, Rolf Reikvam og Ingvild Vaggen Malvik om gjeninnføring av et vilkår for tilde-ling av utvinningstillatelser om inngåelse av avtaler som reflekterer intensjonene bak de tidligere teknolo-giavtalene (de såkalte FoU-avtalene) fulgte vedlagt for kommentarer.

Det emnet representantene tar opp er interessant fordi det omhandler en sak som er av stor betydning for utviklingen av den norske olje- og gassklyngen. Den totale innsatsen innen petroleumsrelatert forskning og utvikling er lav sett i lys av de utfordringene norsk petroleumsnæring står overfor. Det er derfor viktig å se på de insentivene bransjen har i dag og hvordan man skal sette inn ytterligere stimulanser for å bedre dagens situasjon. Olje- og energidepartementet vil i den kom-mende stortingsmeldingen om olje- og gassvirksomhe-ten berøre en del liknende problemstillinger som stor-tingsrepresentantene reiser i sitt forslag. Olje- og energidepartementet ser det derfor som positivt at petroleumsrettet FoU blir satt på dagsorden i Stortin-get.

FoU-avtalene som omtales i representantenes forslag var avtaler der utenlandske oljeselskaper var pålagt å finansiere deler av norsk forskning og gjennomføre teknologisk samarbeid med norske forskningsmiljøer og leverandører, som vilkår for konsesjonstildeling. FoU-avtalene ble således etablert i en tid da det var behov for å bygge opp generell kompetanse i norsk petroleumssektor ved overføring av kunnskap og tek-nologi utenfra. Dette FoU-samarbeidet var utvilsomt viktig i industrioppbyggingsfasen.

Vurdering av det fremsatte forslag

I dag fremstår situasjonen som en annen. På enkelte områder er således kompetansen i den norske petrole-umsklyngen verdensledende. Samtidig er det klart at norsk petroleumsindustri fortsatt har behov for en betydelig kompetanseheving og utvikling på andre områder. Det betyr imidlertid ikke nødvendigvis at en gjeninnføring av kravet om inngåelse av slike FoU-avtaler som konsesjonsvilkår vil være et riktig virke-middel i den fasen norsk petroleumsvirksomhet nå er i. Dette skyldes både formelle og faktiske forhold.

Fra og med 14. konsesjonsrunde i 1993 gikk en bort fra ordningen med å pålegge rettighetshaverne å inngå FoU-avtaler og Goodwillavtaler som vilkår for tilde-ling av utvinningstillatelser. Dette skjedde dels fordi hensikten med vilkåret var oppnådd, dels som følge av

gjennomgangen av lov- og konsesjonsverket i forbin-delse med EØS-avtalens ikrafttredelse 1. januar 1994. Man konkluderte her med at en fortsettelse av tekno-logi- og industrisamarbeidet i den form det hadde, ville være i strid med Norges forpliktelser under EØS-avta-len.

Vilkåret om inngåelse av FoU-avtaler og Goodwill-avtaler kunne således ikke opprettholdes ved EØS-avtalens ikrafttredelse av formelle grunner, fordi det representerte en diskriminering på grunnlag av nasjo-nalitet i to henseende:

- Det var bare utenlandske selskaper som var for- pliktet etter avtalene
- Avtalene påla disse rettighetshaverne å bidra til petroleumsrettet forskning i Norge. Dette innebar en favorisering av norske forskningsinstitusjoner og norsk leverandørindustri på bekostning av til-svarende insitusjoner og industri i EØS-området.

Av dette følger at det muligens vil kunne være foren- lig med EØS-avtalen, å gjeninnføre et vilkår for tilde-ling av utvinningstillatelser om at samtlige rettighets- havere, uten hensyn til nasjonalitet, skal forplikte seg til å utføre eller finansiere nærmere definert FoU i til- knytning til virksomheten i den enkelte tillatelse. La meg her nevne at konsesjonsverket (regnskapsavtalen) også i dag inneholder regler om forskning og utvikling i tilknytning til aktiviteten på en enkelte utvinningstil- latelse, men da på frivillig basis. Dersom det vedtas å utføre FoU som nevnt, er det imidlertid intet krav at den aktuelle FoU skal utføres i Norge. De vilkår som følger av konsesjonsverket gjelder også likt for samt- lige rettighetshavere, uten hensyn til nasjonalitet. Dette er følgelig forenlig med EØS-avtalens hovedprinsipper om ikke-diskriminering, objektivitet og transparens.

Siktemålet med det fremsatte forslag er imidlertid å pålegge rettighetshaverne et vilkår om at FoU i tilknyt- ning til aktiviteten i den enkelte utvinningstillatelse (helt eller delvis) skal utføres i Norge. Et slikt vilkår vil, som allerede påpekt, på samme måte som ved EØS-avtalens ikrafttredelse fortsatt være uforenlig med de nevnte hovedprinsipper i EØS-avtalen. Jeg leg- ger derfor til grunn at forslaget ikke vil kunne gjen- nomføres av formelle grunner.

I tillegg vil jeg påpeke at et konsesjonsvilkår om FoU i tilknytning til aktiviteten i den enkelte utvinningstil- latelse, neppe ville dekke de behov man har i dag. De utfordringene industrien nå står overfor, forutsetter pri- mært at FoU utføres på mer generelt grunnlag. EØS- avtalen antas imidlertid også å utgjøre et formelt hin- der for et konsesjonsvilkår om at rettighetshaverne plikter å bidra finansielt til mer generell forskning og utvikling. Konsesjonsdirektivet (Europaparlamentets og Rådets direktiv 94/22/EF om betingelser for tilde-

ling og bruk av tillatelser til å drive leting etter og utvinning av hydrokarboner), som fikk anvendelse for Norge 1. september 1995, stadfester således eksplisitt at det ikke er adgang til å oppstille konsesjonsvilkår som ikke anses helt nødvendige for å kunne utføre den petroleumsaktivitet tillatelsen gir rett til. Et konsesjonsvilkår om generell FoU ville derved som sådan være i strid med konsesjonsdirektivets regler og dermed også være uforenlig med Norges forpliktelser under EØS-avtalen.

Dagens ordninger til fremme av petroleumsrettet FoU

Uaktet de formelle hindre jeg har nevnt, mener jeg at det heller ikke rent faktisk vil være hensiktsmessig eller ønskelig å gjeninnføre et tildelingskriterium som nevnt.

På '70- og '80-tallet var norsk kontinentalsokkel således en av de mest attraktive petroleumsprovinser i verden. I dag har konkurransesituasjonen internasjonalt endret seg. Nye områder er åpnet for petroleumsaktivitet og flere etablerte petroleumsprovinser er blitt tilgjengelige for den internasjonale oljeindustrien. I flere av disse områdene er det de siste årene gjort store funn, og mulighetene for fremtidige funn er også gode. Norsk kontinentalsokkels modenhet gjør likevel at størrelsen på norske funn antas å bli mindre enn før, slik at oljeselskapenes interesse for norsk kontinentalsokkel heller ikke er like stor som tidligere. Illustrerende her er at ExxonMobil og TotalFinaElf ikke fant at 17. konsesjonsrunde inneholdt tilstrekkelig interessante prospekter til at de ville søke. Mange petroleumsprovinser i andre deler av verden har større utfordringer med hensyn til for eksempel vanndybde. Dette gjelder Mexico Gulfen og Vest Afrika.

I motsetning til på '70- og '80-tallet er det i dag leverandørbedriftene som står for den største delen av teknologiutviklingen i industrien. Forskning og teknologiutvikling i henholdsvis leverandørbedrifter og oljeselskap er likevel komplementær. Det ligger et stort potensiale for verdiskaping i samspillet mellom disse aktørene. Det som i denne situasjon mangler for

at næringen skal videreutvikle seg, er mer generelle kompetanseoppbyggende programmer. Staten og petroleumsindustrien må gå sammen om å møte denne utfordringen. FoU i tilknytning til den enkelte utvinningstillatelse vil således uansett ikke kunne dekke de behov man i dag har for teknologiske nyvinninger knyttet til mulige fremtidige utbygginger.

På denne bakgrunn har Olje- og energidepartementet i nært samarbeid med Norges forskningsråd og olje- og gassnæringen etablert OG21 (Olje og gass i det 21. århundre), som er et permanent samarbeid for en bred nasjonal strategi for teknologi og forskning. Initiativet er i særlig grad rettet inn mot å bedre konkurransekraften og derigjennom verdiskapingen i olje- og gassklyngen. OG21 skal sikre en mer effektiv og helhetlig FoU innsats. OG21 omfatter strategisk og brukerstyrt forskning i tillegg til demonstrasjon av nye teknologiske løsninger, dvs. hele den forskningsrelaterede verdikjeden.

Den nasjonale strategi under OG21 skal være ferdig i nær fremtid og vil da bli presentert for en samlet norsk petroleumsindustri, og for norske myndigheter. Målsettingen er å få industrien til å bidra aktivt til iverksetting av denne nasjonale strategien for teknologi og forskning. Jeg har stor tro på at dette er den riktige vei å gå for å oppnå den nødvendige kompetanseheving i norsk petroleumsindustri.

Basert på ovenstående legger jeg til grunn at EØS-avtalens hovedprinsipp om ikke-diskriminering på grunnlag av nasjonalitet vil være til hinder for å gjennomføre det fremsatte forslag. Dette vil gjelde hva enten et konsesjonsvilkår skulle gjelde FoU særskilt tilknyttet aktiteten i den enkelte utvinningstillatelse, eller generell petroleumsrettet FoU.

I lys av de initiativ som er tatt for å bedre konkurransekraften og derigjennom verdiskapingen i olje- og gassklyngen, kan jeg heller ikke se at det reelt sett vil være hensiktsmessig eller ønskelig å gjeninnføre et vilkår for tildeling om inngåelse av FoU-avtaler.

Mitt svar er avgitt i samråd med Utdannings- og forskningsministeren.

Vedlegg 2

Brev fra Oljeindustriens Landsforening til kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, datert 16. mai 2002

Forslag om innføring av Teknologivtalene - Dok 8:103 (2001-2002)

Det vises til komiteens brev av 25. april til bl.a. Statoil og Norsk Hydro om Dokument 8:103. Statoil og Norsk Hydro har bedt Oljeindustriens Landsforening om å besvare brevet på vegne av de to bedriftene. Forslaget berører alle oljeselskapsmedlemmer i OLF, og kommentarene nedenfor gis på vegne også av de øvrige medlemmer i OLF. Norsk Hydro vil også komme med tilleggs kommentarer i eget brev.

OLF har følgende kommentarer til forslaget i Dokument 8:103:

- Oljeindustrien legger stor vekt på forskning og teknisk utvikling. F&U danner grunnlaget for den fremtidige verdiskapingen på den stadig mer modne norske kontinentalsokkel.
- Forskningsinnsats er etter dagens system relevant som tildelingskriterium etter Konsesjonsdirektivet i den utstrekning denne forskning bidrar til løsning

av oppgaver det omsøkte området. Det er i industriens interesse å drive slik forskning. Gjennom dette fleksible system er forskningsinnsats et relevant moment ved tildeling av utvinningstillatelser på norsk kontinentalsokkel.

- Oljeindustrien forsker for betydelige beløp både gjennom lisensene (ca. NOK 1,5 MLDR/år) og i hvert enkelt selskap direkte i tillegg til den lisensfinansierte forskning.
- Effektiv bruk av forskningsmidler forutsetter målstyring og relevans. Det kan bare oppnås ved nær og kontinuerlig styring av prosjektene. Det er lite kostnadseffektivt å knytte forskning direkte til

lisensrundene, noe også erfaringene fra tidligere tider klart viser.

- Forskning kan ikke styres mot norske forskningsmiljøer fordi det vil stride mot likebehandlingsprinsippet i EØS. Det kan også være ulovlig statsstøtte dersom konsesjonsbetingelser for industrien knyttes til bruk av norske varer og tjenester. EØS-problematikken er ikke løst ved å inkludere Hydro og Statoil.

Av de grunner som er nevnt, vil OLF advare mot å forsøke å gjeninnføre ordninger man etter grundig vurdering har gått bort fra.